

Echegaraynak, az európai hírű színpadokat uraló spanyol drámaírónak nálunk is színre került hatásos drámáját Marianát hozza az Olcsó könyvtár legújabb (372.) száma. A dráma nagy költői értékét már színrekerültek is elismerték kritikásai. A szenvedély hatalmas ereje szólal meg alakjaiban, érdekesen, szinte izgatón lefolyó jeleneteiben. — Az érzések ellenállhatatlanul ragadnak magunkkal s nem tudjuk mit csodáljunk jobban: a nagy drámai erőt, melylyel az író felépítette cselekvényét, vagy párbeszédeinek finom, kifejező voltát-e? A modern társadalom nagy problémái mozgató alakjai az ő drámáinak egy-egy hatalmas szenvedély megragadó rajzában. S ha a színpadon látva ellenállhatatlan erővel vonzanak, olvasván, még jobban élvezzük. Teljes lesz a mű értéke előttünk akkor, ha, mielőtt színpadon látjuk, elolvassuk. A magyar fordítás, mely Szalai Emil munkája, teljesen részolgal a dicséretre. Jól folyó magyarságban igaz értékekben érvényesülnek a mű költői szépségei. A csinos formájú könyv ára 30 kr.

FEJTÖRŐ.

— *Rovatvezető: Császár József.* —

1. Számítási kérdés.

Egy lövésznyeremény a nyertők mindegyike 45 db. arannyal kapott kevesebbet, mint az előtte való. Az elsőnek 360 drb. a többinek összesen 990 drb. jutott. Kérdés: hány nyertő volt?

2. Földrajzi kérdés.

Melyik ága az a Rajnának, a mely Gerden tartományban szakad el s a Massal egyesülve a Merverdet alkotja?

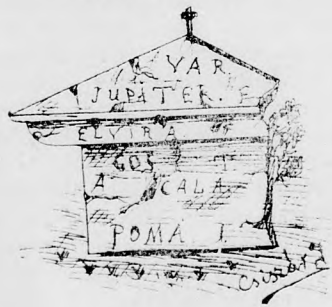
Történelmi kérdés.

Ki volt a husziták azon vezére, a ki szegény földműves szülőktől származott? Jobb szemét gyermek korában elvesztette. Részt vett a török elleni háborúban és az incourti ütközetben. Husz János kivégeztetése után a husziták vezére lett. Zsigmond ellen mit védett s mikor?

4. Természetrizai kérdés.

Melyik állat az a melynek teste a fenyőtobozhoz hasonlóan pikkelyekkel van fedve? 1-3 m. hosszú. Hazája Nyugat-Afrika. Melyik rendbe tartozik?

Képrejtvény.

«Kosmos» műintézet nyomása. Budapest, VI., Aradi-utca 8.

Mértani kérdés.

Valamely derék egyenközéni formájú telek 17 méterrel hosszabb, mint a minő széles és 3710 m. a területe; kérdés: mi annak hossza és szélessége?

A 8. számban közölt fejtörők megfejtése.

Számítási kérdés. Az egyik szám 17.

Földrajzi kérdés. Achalzik.

Történelmi kérdés. Baján, avar khagán.

Természetrizai kérdés. Közönséges cserebogár (melolontha vulgaris)

Képrejtvény. A hiu reménység az élet megrontója.

A Fejtörő kérdések megfejtői.

Kövesi Rezső, Schulz Ármin, Petrofszky József, Slakovits Gergely, Gonda Elemér, Orbán Károly, Dudás György, Divéky Adorján, Kolm Vilmos, Czillezer Ernő, Horváth Béla, Schwarcz Izidor, Sélley Kázmér, Fehér Jenő, Deutsch Zoltán, Káldy Tódor, Krausz József, Vitnyédi Ernő, Adorján Jenő, Lázár János, Singer Pál, Sebő Jenő, Zoltány Mihály, Fügő Dénes, Obermayer János, Fiáth Lajos, Seidel Kálmán, Marton Ede, Kompos Aladár, Vindermann Lajos, Mayer Frigyes, Magyar János, Bauer Mihály, Tottay István, Egyed Lajos, Maurer Károly, Hegedüs Ferencz, Fleischmann Pál, Fischer Albert, Grünwald Béla, Szauer László, Szupper Alfréd, Nyárády Béla, Kovács János, Horváth József, Nagy Béla, Gadó Sándor, Offenmüller Zsigmond, Keresztes György, Vársárhelyi János, Kutassy Béla, Markovics János, Hodács Ágost, Kerekes Lajos, Kuner Jenő, Kiss Béla.

A kifizetett jutalmat Fischer Albert nyerte el Nagykanizsán.

Szerkesztői telefon.

Sz. Igen. — L. J. Elég néhány is. A rejtvényeket a rovatvezetőnek adtuk. — K. P. Budapest. Ugy emlékezünk rá, hogy valószínűleg fordítás. Fogunk mi arról még az idén is cikket közölni. — 2009. Küldhetnek be, — de csak jól. Az önképző-köri jelentéseket mind kiadjuk, a mennyire helyünk engedi. — W. F. Kassa. Igen szívesen. A lapot tessék a kiadóban meg-reklamálni. — Schweitzer D. Miskolc. A bekötési táblára a pénzt előre be kell küldeni, ha utánvétellel küldenénk, 40—45 krral többre kerülne. Ha beküldi teljes és pontos címét, gyűjtőit is kap. — Ny. B. bölcs. hallg. A közleményt köszönjük. A közlendők közé soroztuk, csak egy kis türelmet kérünk, mert sok kéziratunk van. — Sp. Károly Ungvár. Kérdésére nem lehet e helyen röviden válaszolni. Érzékeny lemezt bajos készíteni s nem is érdemes vele vesződni, mert olcsón lehet készen kapni. Fényképező készülékeket áruló üzveget nem ajánlhatunk, mert magunk is foglalkozván a fotografálással, tudjuk, hogy az kényes dolog. Az olcsó nem jó, a jó sokba kerül. — V. oszt. N.-Körös. A hiányzó számokat csak a kiadóhivatal küldeti el. — *Több kérdésre a jövő számban.*

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt
A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA AJÁNLVA.

Előfizetési árak:
Egész évre 4 frt.
Fél évre 2 frt.
Negyed évre 1 frt.
Megjelenik minden vasárnap.

SZERKESZTI:
Dr. RUPP KORNÉL
főgymnasiumi tanár.

Kiadja a „Kosmos” műintézet, kő- és
könyvnyomda és hírlapkiadó részv.-társ.

SZERKESZTŐSÉG:
Budapest, IX., Soroksári-utca 31.
KIADÓHIVATAL:
Budapest, VI., Teréz-körut 23. sz.
KÉZIRATOKAT
nem adunk vissza.

Márczius 15.

Megint eljött márczius 15-ike, negyvenkilen-czedszer, mióta e napot a magyar nemzet ünnepei közé sorolta. Számos év, számos alkalom s a nemzet mindenkor kegyelettel, lelkesedéssel illette meg e napot. Első évfordulóiban azonban fájdalmas ünnepek valának. Csak a szív érezte, csak a szem sugározta a lelkesedést, mely az ajkakon némaságba halt. Mily fájdalom vala az, midőn a szólás-szabadság, a szabadsajtó emlékünnepe hallgatni kellett arról, a mi minden szívnek egyetlen érzése, minden agynak egyetlen gondolata volt. Évtizedek multak el azóta, de a nagy nap emlékét nem halványították el, a nemzet kegyeletét nem csökkentették iránta.

Ti, kedves ifjuság és mi mindnyájan boldogabb időt értünk, mint azoknak a szomorú napoknak tanúi. Ránk szebben, sokkal szebben virrad fel e nap: szabad hazában szabadon lelkesülünk a mi márcziusunk idusának emlékeért. Igazi nemzeti ünneppé lett e nap, melyet büszkén ül meg immár a nemzet apraja-nagyja, a főváros s az ország egész polgársága és összes iskoláinak ifjusága. S ez jól van így: ama nagy nap iránti lelkesedésünknek a jövőre is hatása leszen, oly példa ez, melyből a jövő is lelkesedni s cselekedni tanul. Most is e lelkesedés hozott ide minket és titeket, hogy oltártűzet gyujtsunk a dicső nap emlékének s mindazoknak, kik e nap szent eszméit diadalra segíték. Tegyük ezt úgy, hogy ama csodás nap történetére visszaemlékezünk; mert hisz az ifjuságnak a lelkesedésen kívül még egy nemes és életbevágó feladata van: a tanulás. Mily boldogító tanulság az, kedves ifjak, melyet márczius 15-ikének történetéből

levonhattok: a nemzet erejébe vetett hit, a jövőjében való remény s a hazaszeretet. Hallgassátok és tanuljátok meg a nagy nap eseményeit s ne menjetek el az oltártól a nélkül, hogy szívetekbe ne vésztetek volna a hármass tanulságot.

Az 1843-at megelőző 25 év reformmozgalmai és forró vágyai után végre századok óta először hívta össze magyar meghívó az országgyűlést 1847 november elejére Pozsonyba. Az országgyűlés először néhány nagy elvet iktatott törvénybe, mint a köztelviselést, örökvaltságot, a városok rendezését s az ösiség eltörlését, de aztán megint csak átment a régi gravaminális országgyűlések kesergő modorába. A sérelmi vitát, a hosszadalmas huzavonát 1848 február végén a párisi forradalom hire szakította meg, mely a magyar országgyűlést is izgalomba hozta. Kossuth Lajos fölsimervén a kedvező alkalmat, megkísérelte a nagy czélok elérését s a márczius 3-iki ülésen megpendíté a magyar parlamentáris kormány eszméjét. A mérgek Széchenyi, a tüzes Kossuth s a többiek mind ennek elérésében látták távoli végcéljukat. S ime, a távolság nem is vala oly nagy, a minőnek képzelték. Az alsó tábla csakhamar elfogadta Kossuth javaslatát, csak a főrendek többsége vonakodott tőle. Huzták-halasztották a döntést, míg a halasztásnak megint egy forradalomnak hire nem vetette végét, a bécsi forradalom volt ez, márczius 13-ikán. E hírek nyomása alatt, márczius 14-ikén a felső tábla is elfogadta Kossuth javaslatát, úgy, hogy az országgyűlés küldöttsége másnap már Bécsbe ment vele, a javaslatnak törvénynyé szentesítése végett.

Mig az országgyűlés Pozsonyban ekkép határozott, Pesten a párisi események hírére az «Ellenzéki kör» s az ifjuság szintén lázas buzgóságot fejtettek ki a szabadság, egyenlőség s testvériség eszméinek kivívásáért. A kör márczius 12-iki ülésében 12 pontba foglalta a nép szabadelvű kívánságait, hogy aztán az országgyűlés elé terjessze. A 12 pont mindent magába foglalt, a mi a nemzetet ujjászületési küzdelmében lelkesítette, mindenre lelkesítette, mindenre kiterjedt, a mi a nemzetnek akkor óhaja volt, ma pedig ereje. S az ifjuság, a márcziusi ifjak — így nevezi őket Petőfi — lelkesedéssel vettek részt mindezen mozgalmakban. Reformlakomát terveztek márczius 19-ikére, melyet a Rákoson kellett volna megtartaniok. Erre az alkalomra írta Petőfi a «Nemzeti dal»-is. A lakomát nem tartották meg, elfeledték a ,csakhamar elkövetkező fontosabb események a dal azonban nevezetes szerepet játszott még s néhány nap alatt csakugyan a nemzet dalává lön.

Márczius 14-ikén, ugyanazon nap, melyen a bécsi forradalom híre a pozsonyi országgyűlés felső tábláját Kossuth javaslatának elfogadására bírta, a bécsi hír a pesti ifjuságot is nagy izgalomba hozta. Gyors és nagyfontosságú lépésre határozta el magát. Az este tanácskozások közt mult el s másnap, márczius 15-ikén Petőfi, Jókai, Vasvári Pál, Buljovszky Gyula, Irinyi József és mások kora reggel összegyűltek s előbb az orvosok, majd a mérnököknövendékek intézete elé, végre pedig a központi egyetem elé vonultak s mindenütt csatlakozásra szólították fel az ifjuságot. Jókai lelkes hangon felolvasta a kiáltvány alakjában megfogalmazott 12 pontot, Petőfi pedig elszavalta Nemzeti dalát. A lelkesedés óriási volt, úgy, hogy a dal esküszavát már ezren meg ezren mondták utána. A hallgatóság csakhamar nagy tömeggé szaporodott. Az ifjuság teljes számban volt már s így megnagyobbodva, egyedül a lelkesedés fegyverével ment végrehajtani a 12 pontok elsejét, mely a sajtószabadságról s a cenzura eltörléséről szólt. A Kossuth-Lajos-utczába vonultak s a Landerer-Heckenast-féle nyomdában a 12 pontot s Petőfi dalát ki nyomtatva, a sajtót tényleg felszabadították. Egy óra múlva ezer meg ezer példányban kerültek ki a szabadsajtó első termékei. S a közönség leirhatlan örömmel szemlélte gondolata szabadságának az első tanujelét.

A nap további története a nemes eszmék újabb diadalát hozta magával. Délután népgyűlést tartottak, onnan pedig a városházára mentek, hol a városi tanács csakhamar szin-

tén elfogadta a 12 pontot s a napnak dicső vívmányait. A sajtószabadság kivívásának befejezéséül még egyet követelt az ifjuság: hogy a helytartótanács által is kimondassa a sajtószabadságot s a cenzurái intézmény eltörlését; egyuttal szabadon bocsátását követelte Stancsics Mihály népies írónak, ki a «Nép könyve» s a «Józan ész» cz. könyveit Budán fogságban vala. Kívánságai teljesültével az ifjuság s az ezernyi tömeg diadalmenetben tért vissza Pestre. — Este végre a nemzeti színházban ünnepelték meg a nagy nap diadalát: Bajza József, a színház igazgatója örömmel megengedte, hogy a régóta tiltott «Bánk Bán»-t előadják.

A lelkesedés tisztasága egész nap megörzvé az ifjuságot minden túlkapástól, úgy, hogy ily nagy eredményeket szebb, dicsőbb fegyverekkel kivívni sohasem lehetett volna.

Fényben, dicsőséggel végződött e nap s fénye, dicsősége elhatott napjainkig. Most is érezzük jótevő melegét szívünkön; fölbuzdítja és elragadja a mai nemzedéket is. Tanuljátok meg ti is történetét s érezni fogjátok melegét, mely az eseményekből sugárzik. Mert nézzétek a reformok záróköve, márczius 15-ike után az ujjászületett Magyarországot, mily áldásos változásokon ment keresztül. Erdély egyesült vele s így három század után ismét egy és erős lön a magyar haza. Az állam nyelve a magyar lett, a mi számos évtized óta állandó jámbor óhajta vala csak. Az állam minden polgára egyenlő szabad lön s egyenlő jogra és kötelességre nézve, miatal milliókra szökkent a szabad magyar nemzet polgárainak száma. Az anyagi érdekek ügye is jóra fordult. A jobbágy is saját földjét művelte, nem robotolt s dézsmát sem adott. Szabad egyesületek emelték az östermelést, ipart, kereskedelmet s ezzel a vagyonosodást. A szellemi s erkölcsi érdekek is emelkedtek s számos iskola s más fontos intézmény szolgálta a közművelődést. S az így ujjászületett, erőssé lett nemzet élén független kormány állott, mely az országnak és a királynak felelős: szóval kifejlődött minden tényezője a nemzet ismét eljött nagyságának.

Ime, ezen ujjászületés nagy művének emléket ujtják meg minden év márcziusának 15-ikén — e napon, mert a reformok legkiválóbbja, minden haladás alapja, a szabad sajtó, 1848 márczius 15-ikén született meg. Elragadtatással éneklí e mai napon Petőfi:

„Csattogjatok, csattogjatok
Gondolatink szárnyai!
Nem vagytok már többé rabok,
Szét szabad már szállani.“

Ime a nap legdicsőbb vívmánya, hogy felszabadította a gondolatot, a szabad embernek legfőbb, legdrágább kincsét.

De emléket ünnepeljük e napon a lelkes ifjuságnak is, mely hazaszeretetének hatalmas kitörésével s e mellett lelkesedésének tisztaságával e nagy munkát végre tudta hajtani.

Azóta nagyot fordult a világ, szenvedett s ismét boldog lett a magyar. Nincs többé szükség, hogy ily fegyverekkel vivjuk ki jogainkat; az ifjuság is visszatért a politikai tettek mezéről oda, hol valódi hivatását fölleli. A mult csak példa legyen már, melyen valódi hivatá-

sát követve, lelkesül az ifjuság, de egyuttal tanul is, hogy mint kell buzogni s mint kell dolgozni a hazáért. Ti nektek, kedves ifjuság, a jövő nemzedéknek, nem kell többé kivívnotok márczius 15-ikének nagy eszméit, ti csak dolgozni, munkálkodni fogtok föntartásukért. Nagy és nehéz feladat vár rátok ebben is, melyhez szintén hazaszeretre, lelkesedésre van szükség. Ebben legyen példátok a márcziusi ifjuság. S ha rá gondoltok arra a csodás ifjuságra, ne feledjétek el soha áldani nevét és emléket.

G. Á. dr.

A rétségek fia.

— TRELLER FERENCZ ifjusági regénye. —

(11)

Leszököknek a nyeregből, magukra hagyták engedelmes paripáikat és puská a kezükben, óvatosan tartottak a folyó partja felé. Közébe jutva, ácsusztak a bozóton, mignem szemük e szakadék szélére lepillantottak a mély, sziklás mederbe. A Verdigris ezredével ez előtt tört magának utat a prairie szirtes-köves talaján keresztül és oly mélyen folyt, hogy csak úgy vehette ki az ember, ha a szakadék szélére állt, jóllehet habjainak zúgása messzire elhallatszott. A majdnem táblasimaságu talaj alakulása pedig magát a szakadékot is csak közvetlen közelből vetette észre.

Szeszélyesen cikcokozott sziklapartok között rohant tova a tiszta víz, hogy néhány mértfölddel alább elvegyüljön az Arkansas sárga, fővenyes hullámaival. A határtalan rónasághoz szokott szemet hatalmasan meglepette ennek a sziklavölgynek és a tajtékzó haboknak látása, melyek majd nyolcvan láb mélységben zajlottak. Pál sem fojthatta el ámulatának hangos kitörését, midőn Puck néhány héttel előbb, a nélkül, hogy előzetesen figyelmeztette volna, a szakadék párkányáról lenézett. Széltében-hosszában ijesztően repedezett sziklák és barlangok mutatkoztak; törpe rekttyék szegélyezték a partot és zúgva-búgva, néhol magas felszökellve hömpölygött a zöldesen csillogó ár a völgybe.

Fürkészve járt szanaszét tekintetük, de mi sem ötlött szemükbe, miről párduez jelentétere lehetett volna következtetni. Halkan szólt most Puck: «Túl tanyázik valamelyik barlangban, a sziklán nem maradnak meg az állatok nyomai, különben már fölfedeztem volna».

Szorgosan vizsgálódva, lépkedtek fölfelé a folyó mentében, mikor Puck egy földemelkedésről a folyón túl, néhány mértföldnyire alább, három legelésző bölényt vett észre.

— Hahó, Pál, ott szereshetünk bőröket az öreg számára! Nosza menjünk által, ejtsük őket törbe.

Magukhoz szölongatták lovaikat és lefelé lovagoltak, mignem oly helyre értek, hol a part egy része a víz felé ereszkedett. Körülbelül egy vonalban lehettek az állatokkal. Ekkor belől egy vonalban lehettek a prairie-re-farkas-irhát, ijjat, nyilat magukhoz véve, óvatosan bocsátkoztak a sziklákra le a folyóba. Beléptek a vízbe; meglehetősen ragadó volt az áram és néhányszor lejjebb is sodorta őket, de végtére mégis szerencsésen átláboltak. Nehéz ment a fölkapaszkodás, de Puck, miközben Pált támogatta, oly ügyességet és erőt fejtett ki, hogy mindketten csakhamar följutottak.

Óvatos pillantást vetettek a rétségre és a három bölényt körülbelül ezer lépésnyi távolságra látták. A fü magasan állt itt és megengedte, hogy észrevétlenül kicsuszszanak a prairie-re. A szél lengedezése is kedvezett nekik, úgy, hogy kényelmesen megközelíthették a vadakat. Fejükre és hátukra huzták a farkasbőrt és meghajlott állásban, sokszor kezükön-lábukon esuszva, nyomultak a nyugodtan fűvelő bölények közelébe. Mikor már vagy száz lépésre jutottak, az állatok legnagyobbika fölemelte orrát és szimatolt, de nyomban rá nyugodtan folytatta a rácsalást.

— En azt a bölényt választom, te vedd a jobbraeső állatot ezélba és röptsd nyiladat vállapoczkája mögé.

Lassan nyomultak előre a fü között, ügyelve

arra, hogy csak a farksbőr kerüljön felszínre. Pál már husz lépésnyire volt kiszemelt áldozatától, de kerülőt kellett leírnia, hogy oldalához férközhessék. Az állat mit sem sejtett. Végre lövéshez láthatott. Hatalmas erővel rántotta meg az ivhúron nyugvó nyilat és elsurrantotta. Süvöltve ült meg az a lapoczka mögött.

A hatalmas állat összerázkódott a váratlan fájdalomra, homloksörénye alul szikrázó szemei egy pillanatra keresni látszottak a láthatatlan ellenséget, azután dühösen elbödülve, tovacsörtetett. Pál a menekülő állat után nézett és észrevette, hogy a Puck választotta bölény vadul felszökött és összeesett.

E pillanatban Puck feje is fölmerült a fű közül. Alig vette észre a Páltól megsebzett bölényt, midőn dühöngve rontott Puckra, ki azonban sebtén eltűnt a fű között. A bölény tovább ügetett. A törpének egy ráröpített nyila megakasztotta utjában, de csak egy pillanatra, azután megfordult az állat és növekvő sebességgel rohant el.

Elhülve látta most Pál, mint termelt hirtelen Puck majomszerű fürgeséggel a mellette elszárguldó bölény hátán, mint tartotta fönn magát egyik kezével gubanczos bőrén, míg a másikkal széles kését mélyen mártogatta nyakába. Még csak egyszer-kétszer ugrott föl szilaján a fájdalomtól és dühtől őrzöngő állat, azután holtan roskadt össze lovasa alatt. Puck hatalmas szökkenéssel hagyta el bozontos hátát és tartott Pál felé, ki néma bámulattal nézte végig a vakmerő törpe tettét.

— Hogy teheted ki magadat ily veszélynek, Puck?

— Ez nem veszély. Sokszor nyargaltam bölényháton, a bölény ostoba, nevetett a törpe.

A másik bölénybika, melyet elejtett, ott hevert a közelben, a halálhozó nyíl szívébe fészkelte magát s a lövés után tüstént összeroskaszott. A harmadik állat elmenekült a messzeségbe.

Mindketten megörültek a zsákmánynak és Puck nyomban hozzálátott az elejtett vadak bőrének lenyuzásához, mihez ép annyi erő, mint ügyesség kellett. Pál segített neki.

— Így, mondá Puck, miután végére jártak a veszőséges munkának, két szép bőrünk van, az öreg majd megörül. Most lakomázzunk. Bölény púpja pompás. Ott a szakadékon alul tüzet gyújthatunk, a nélkül, hogy a rétség lángba borulna.

Mialatt Puck az egyik púpot, mely tényleg remek pecsenyét nyújt, kimetszette, Pál ezt kérdezte: «De hogy szállítjuk el a nehéz

bőröket a kunyhóba? Lovaink nem bírják el.» Eddigi vadászataikon a nagy lovak egyikét pórázon mindig magukkal hozták, hogy bazar-téretkor a zsákmányt ráraakassák.

— Az Arkansas nincs messze. Ott tutajt hevenyészünk, ráteszszük a bőröket és a folyóra bizzuk, azzal a tanyához sietünk és mikor jönnek, kifogjuk őket. Mi sokkal előbb ott vagyunk.

— Ez jó gondolat.

Lovaik után néztek, melyek a folyón túl nyugodalmasan ropogtatták a fűvet és leszálltak a hasadékba, míg végre tüzgyújtásra alkalmas helyet találtak. Száraz sarjú mihamar előkerült, tüziszerszámot hordtak magukkal, így rövidesen föllobogott a láng és a pörkölődő bölénypúp csábító szagot árasztott.

Uri lakomát csaptak az izletes sültből és azzal a nap fáradalmi után jóleső pihenésre heveredtek le. Alattuk zugott a tajtékozár, fölöttük mosolygott a verőfényes, kék mennybolt.

Pálon édes andalgás vett erőt, mikor így a folyam sziklás medréből az égboltra föltekintett. Mélyen érezte az ünnepi köntösében pompázó öreg Föld anyónak szépségét és most már jobban felfogta, mint néhány héttel előbb, ama hatalmas vonzó erőt, melylyel a vadon egyszerű fensége az embereket lebilincseli.

Otthonának állapota nem igen okozott neki gondot, hisz jól tudta, hogy jószágát avatott kézzel igazgatja az öreg Brown, még ha James nagybátyja nincsen is jelen. E hetekben gyakran meghányta-vetette ama körülményeket, melyek között a pusztába került, de e talányt nem tudta másképen megfejteni, mint a hogy a trapper értelmezte: hogy a cowboyk őt, mint egy sötét büntett tanuját, el akarták tenni láb alól és nem vitte rá őket gonosz lelkük, hogy golyót röpítsenek agyába.

Vidám meglepődéssel gondolt rá, mint beszéli el majd otthon kalandjait barátjainak és szomszédjainak, kik ámulattal hallgatják szavait.

Puck, ki Pál példájára hallgatva heverészett ott, most azzal szakította félbe ezt az álmodozást, hogy felszólította társát, szállítsák a vízhez a bőröket. Minthogy a törpe kissé alább a sziklás part mentén egy helyet vélt fölfedezni, hol a meredekség szelidebb, lefelé tartott, követve Páltól. Alig haladtak azonban ötven lépést, midőn Puck visszahökölt és abba a halk füttentyésbe tört ki, melyet csak akkor szokott hallatni, ha valami váratlanul meglepte.

— Mi baj? kérdé az ifju.

Puck mit sem felelt, hanem maga elé meredt, majd a szimatoló vadállat szemfülességével fürkészett körül. Pál hozzája lépett és a kövek között tűznek a nyomait vette észre. Ránézett a törpére és azt látta, hogy a kis ember nagyon izgatott.

— Mi baj? kérdé még egyszer.

Puck némán mutatott az ott feketéllő megszenesedett fahasábokra.

— Jól van, de hát mi rémit meg ezen?

Reszkető hangon válaszolt az: «A kiowa...»

— Veszélytől tartasz?

— A kiowa! ismétlé nyomatékkal a törpe és mély fájdalommal tette hozzá: Isten legyen irgalmas bátyánknak!

— Ránts ki ebből a bizonytalanságból Puck, mitől félsz? Hogyan következtethetsz e tűzmaradványokból a kiowákra?

— A tüzet ma éjjel gyújtották. A kiowák itt feküdtek. A fát ott vágták — és a cserjés felé mutatott, — itt tanyáztak és Pálnak több, ágakból hevenyészett sátorhelyet mutatott a sziklák között.

— Oh, oh, hol voltak az én szemeim? Isten könyörüljön rajta: mert ezt bátyánknak szánták, a mi bátyánknak!

Szeméi villogtak, mint egy bős párdueznak, mikor szertejártatta az irdatlan sziklákön. Majd fölbüggött: «Lóra, lóra! El, a tanyához!»

Pál megértette, hogy barátja a veszélyvel fenyegetett trapper miatt retteg és ő rajta is heves izgatottság vett erőt. Nem gondoltak most már a bölénybőrökkel, hanem belehágtek, Puck elől, a ragadó vízbe és szikláról-sziklára gázolva, szerencsésen tulpartot értek. Puck oly rohamos gyorsasággal törtetett fölfelé, hogy ő már a meredek part szélén volt, mikor még Pál ügygyel-bajjal kapaszkodott az ut felerészén.

Puck füttentyent a közelben legelő lovaknak, melyek kezesen hozzá siettek és már ott állottak, mikor végre Pál fölmerült a szakadékból.

— Nyeregbe! dadogott zihálva a törpe és azután előre, előre!

Lóra pattantak, elhelyezték puskáikat és azzal vad iramban száguldottak el, egyenesen a tanya irányában. Minél messzebb kanyarod-

tak el az Arkansastól és egyenletes sebességgel, némán szeltek át a prairiet, miközben Puck sólyomszeme váltig a rónaságot járta. Három óra hosszat ment ez így, szakadatlanul vágatvást, mikor a deres kimerülés jelét mutatta.

— Sarkantyuzd meg, most nincs veszíteni való idő!

Még egy félórányi örületes nyargalás — és a tanya közelében voltak. Puck megállította páripáját és hagyta, hogy kifújja magát. Szint-így cselekedett Pál. A törpe szeme nyugtalanul vizsgálta a rétséget és azon szakadéknak szélét, melyben az Arkansas hömpölygött. Néhány pillanat múlva így szólt Pálhoz:

— Maradj te itt, én megnézem, itt vannak-e a kiowák.

— Nem, én veled tartok, meg akarom osztani a veszélyt.

— Itt maradsz, mondá keményen a törpe, te nem tudsz lovagolni. Ha rám lönek, fordítsd meg lovad fejét és vágass el keletnek! Maradj, szólt még egyszer nyersen és szürkéjét a tanya tájára ösztönözte, mialatt Pál tanácstalanul maradt vissza és szemével kísérte a merész törpét.

Mikor Puck a folyam medre mentére ért sarkantyuzott és száguldás közben hirtelen lebukott lovának a parttal ellentétes oldala mellé. Ezt a remek fogást az indiánoktól leste el.

Az Arkansas mellől hang sem hallatszott, lövés sem dörrent.

Puck visszafordult, lova másik oldalára vetődött, főlegyenesegett, velőtrázó sikolyt hallatott és eltűnt a völgyelésben. Pál ijedten vágatott utána, mert a törpének egy másik, kétségbeesett kiáltása a legmagasabb fokra csigázta aggodalmát. Mikor a parthoz jutott, leugrott lováról és a bozótton át a kunyhó felé szaladt.

Rémülten látta ott, mint fekszik Puck eltakart arcával a földön, mialatt teste csak úgy vonaglott a görcsös zokogástól. Odapillantott a kunyhóra, melynek ajtaja tárva állott. Üres volt.

— Puck, Puck, mi az? Mi történt? Mi bajod van?

(Folytatása következik.)

Márczius 15.

Negyvennyolcz óta minden évben eljön
S megünnepeljük márczius idusát;
És emlegetjük a tizenkét pontot,
Petőfit s ama fenséges tusát,
Mely márcziusnak ünnepéből támadt
S szívünk megdobban, arcunk pirban ég.
Szép ünnep. Mindig szép marad. De vajjon
Méltó-e rá a mai nemzedék?

Méltó vagy-e rá, honom ifjusága?
Kebied virágát vajjon kora fagy
Nem vette meg? Méltó vagy-e a multra,
Ki a jövő legszebb reménye vagy?
Vagy nálad csak szavalat a szabadság,
Ünnepi köntös a honszeretet,
A mit felöltesz egy-egy alkalomra,
Czifrákodik, aztán odább veted?

Nem, nem! Tudom, hogy méltó vagy! Tudom, hogy
Haszontalan játékot egy sem űz
E tiszteletre méltó nappal. Érzem:
Te benned épp úgy megvan az a tűz!
De a mi akkor meteor-hullás volt,
Izzó vulkánok kitörő heve,
Most úgy ragyog, mint műhelyben a lámpa,
Mely csak a munkát sugározza be.

Ila a tavasz lángolni kezd az égen,
A holt mezőt átjárja a gyönyör.
Csattog a dal s virágok milliója
A fényes, forró föld színére tör:
Igaz, úgy sütött ki a szabadság napja,
Ily lángolón, zsibbadt hazánk felett;
S minden magyar szív a nemes, nagy érzés
Virágos kertje, csalogánya lett.

Oh! lelkesedni százszor nehezebb ma,
Mert életünkben ritkább a sugár.
Nem mámor, nem harcz, nem sasröptű ábránd,
Csak napi gond apró küzdelme vár —
Nem nagyszerű csatákon vérezünk el,
Mint akkor ők — az élet maga öl.
Lelkünk eget néz szárnyatlan madárként,
De nem röpülhet a magasba föl,

Nagyobbak voltak s boldogabbnak (ők, mert
Átélték a lelkek tavaszát.
Mi kisebbek jöttünk a világra.
De nem baj! Csak legyen szívünk a hazát
Épp úgy, szeretni, mint ők! A dicsőség
Elmult, de a kötelesség megmaradt.
Dolgozzunk híven s őrizzük a szebb mult
Emlékét, mint gyémánt a sugarat.

S a hányszor eljön márcziusnak napja,
Megünnepeljük mindig e napot,
De szívből, nem divatból. Ünnepeljük,
Miként a hívő a szent nagy-szombatot.
E nap, mely a feltámadást jelenti,
Tamassza föl mi bennünk a hitet,
Hogy élni fog örökké a szabadság
Mely a tavasszal együtt született!

Ábrányi Emi

Csudásság a költészetben.

Esztetikai tanulmány. Irta: Kemény Aladár.

(11)

IV. Csudásság a balladában.

A szubjektív csuda jelenléte a balladában, összehasonlítva a dráma csudásságával. — Kádár Kata. — A lelkiismeret, mint indító ok. — Ágnes asszony. Bende vitéz, V. László, Eduárd király, Báthory Erzsébet víziói. — A fájdalom gerjesztette látomások. — Lenóra és Bor vitéz. — Vörösmarty Csák-jának problémája. — Poé Edgár Holló-ja. — Külső előidéző okok. — Göthe Halásza meg Erkönyje.

A csudásság két faja uralkodik az epikai és drámai költészetben. Az objektív csuda az eposz mellett föl villan minden komolyabb természetű, kisebb elbeszélő műfajban: a monda, rege, költői beszély, legenda stb. egyaránt vallja uralmát. Egy elbeszélő műfaj, a ballada tesz csak kivételt ez alól. A ballada a lyrai, epikai és drámai elem szerencsés vegyülete. E három tényező közül azonban a drámai — minthogy szintén eseményt tárgyz és csak az események megjelenítésében különbözik az epikumtól — az epikai rész fölé kerekedik, mit Greguss is kiténtet ezen meghatározásban: «A ballada drámai dal.» Miután a drámai elem uralkodása folytán alakulnak ki a balladát jellemző sajátságok, világos, hogy a balladai csudásság csak drámai eredetű lehet. Ilyképen a szubjektív csuda átkerül ezen térre is és legkiemelkedőbb, legszebb alkalmazását nyeri.

Legszebb alkalmazását, mondjuk. Mert a tragédia hatalmas mezején a csudásság érvényesülése, mint egyes tüneté, a sok elágazódás, egyéni jellemzőzzanat közt, a cselekvény kiemelkedő ormai közé ékelve, teljességgel nem vivhat ki magának vezérhelyet. De midőn a balladának művészi takarékossgal összeszorított keretébe férkőzik: lüktetése rendkívüli, hatása megrázó lesz. A dráma csudássága részben kifejlődő lévén, tartósabban, de nem oly intenzíven próbálja ki idegzetünket: a balladé erőszakkal rendit meg bennünket. Az előbbi hatása a huzamos galván áraméhoz hasonlítható, az utóbbi maga a sujtó villámcsapás.

Ha eredeti forráshoz akarunk fordulni, vegyük költészetünknek e nemű vadvirágait szemügyre. Úgy az alföld, mind a székelység bőven termelt ilyeneket. Az előbbieket a spanyol románczokkal, az utóbbiakat a skót balladákkal szokták összevetni.

Mind az alföldi, mind a spanyol költeményekből számúzva a természetfölötti. Ellenkezőleg a skót és erdélyi balladák a titokzatos, a kísérteties iránt meglepő készséget mutatnak. Az ok ugyanabban rejlik, mint a miben előadás formáik különbsége. A külső körülmények rányomták e részben is ismertető jelüket a két ellentétes vidék költői termékeire.

A kútforrás a természetben keresendő.

«Ha szinten a művelődés kezdetének alapját, nemesak fizikai okok tevék, kétségtelen mégis, hogy annak iránya, a népjellem, az emberiség komor vagy vidor hangulata égalji viszonyoktól függ. Hogy csak közeli tárgyakról emlékezzem. kit nem száll meg más hangulat halmonkon, melyeket egyes fenyők koronáznak; és ismét más a zöld réten, hol a szellő a nyír reszkető gallyai közt susog? Ekként, néha magasztosan fölemelő, vagy vidor képeket idéznek kedélyvilágunk elé hazai növényalakjaink».

Humboldtnek szép helye áll tágabb értelemben tárgyunkra. Szép magyar alföldünk és a verőfényes Andalusia tiszta, mosolygós éghajlata, pompázó szingardagsága, végtelenül elterülő rónái, mintegy kiűzik a rémeket, titokzatosságot, tehát a csudás elemet is a költészetből. (Nemesak a spanyol románczból, de a spanyol tragédiából is ki van ez küszöbölve.) Másként áll a dolog Skóciával és a Székelyfölddel. Égbenező hegyeken, hol méla csend honol, a közbeeső szirtfokok és a hallgatóságba burkolózó reneteg merő rejtelmet gyaníttatnak. Az elhagyott homályos erdőkben csak a vadrigó füttye hallszik. Önmagába merül az én: a csend, a szürkeség óriás mértékben élesztik a fogékonyságot a csudásság iránt.

SIRAIÓ ASSZONYOK.

Festő: Árpád Festménye

SKÓT FEGYVERTÁNCZ.

A népballadákban elvétve fordul elő a siron túl is kiható vonzalomnak csudás szimbolizálása; a meghalozott szeretőnek hamvaiból virágok sarjadnak és a levegőben összeülekeznek. Néha a mesés tündér országba csaponganak el. De ennél tovább nem mennek. Ellenkezőleg a székely példányokban igen sokszor bámulatos lélektani hűséggel bíró motívumok csillámlanak. «Kádár Kata» rövid ötven sorban három balladaiasan szükléleket, de tiszta csudásságot tartalmaz. A lány bucsuzó kedvesének fehér keszkenőt ajándékoz, melyhez a nép szokásos babonásságával sorsát füzi:

Mikor e' szénibe vörösré változik,
Akkor életem is, tudd meg megváltozik.

Mit sem lehet könnyebben igazolni, mint, hogy Gyula Márton feszült izgatottságában szeretőjeért rettegve, káprázó szemmel a kendő pirosodást sejtí:

Egyszer változást lát a cifra kezkenyön.

Kinzó sejtelve igaznak bizonyult. Dölyfös uranyja Kádár Katát a tóba fojtatta. Az ifju lelkendezve rohan a vízhez, boldogsága temetőjéhez. A vad sietség sodrából kiforgatta, fájdalomtól vérzett lelke elsötétült: mindezen tényezők kézzelfoghatóvá teszik a hallucinációt:

A tóba megszólalt Kádár Kata neki.

Ő is kedvese után hal. A ballada végén betelik még a kegyetlen anya bűnhődése is, szintén megcsúszul alakjában. A lelki furdalástól marzangolva, hallani véli a halálba üldözött szeretők panaszát.

A lelkiismeret gyötrelmei — a csudás elemnek e kedvelt rugói — igen sok balladának szolgáltatnak táplálékot. Legklasszikusabb példait adta Arany János. Az ő lelki bajokban szenvedő, hallucináló, alakjai pszichológiai mintaszerűség és igazság tekintetében szikrányit sem engednek a britt óriásnak. Nála ékes-szóloán bebizonyul, hogy a ballada összetömörített tragédia, valamint csudássága is az egybesajtott drámai csoda. A vonások csak vastagabbak, erővel teljesebbek, de szintoly kifejezők lettek.

Agnes asszonya lelkében kitörölhetetlenül ottan rezeg a férjgyilkosság irtózatosa emléke, bármint mossa-mossa fehér leplet. Nem pendantja-e végeredményben ezen egyszerű parasztasszony Lady Macbeth-nek, akirálynénak, kit a visszafojtott büntudat alvajaróvá tesz s ki azon epekedik, hogy Arabiának összes

nedvei le nem vihetik kezéről az odahullott vérfoltot? A lelkiismeret furdalásának e megdöbbentően nagyszerű kifejezése mellé (a lepedő moeska) tudtommal csak Hugó Viktor Káin-jának víziója helyezhető, a «Századok legendái»-ból. Az első gyilkos testvérölése óta unos-untalan egy szemét lát magára szegeződni. Hiába rejtőzik sátora homályába, a fekete éjszakába: a szem mindegyre rajta csüng. Utolján a föld mélyébe ásítja magát, hová egy árva napsugárka sem hatolhat s ime — a szem mégis rá sugárzik.

Macbeth zajos lakoma közben meglátja Banquo szeilemét. E vízió erősségével kiállja a versenyt Bende vitéz-nek (Éjféli párba) dacosan meg-megújuló látomása. Három egymást követő éjjel áll közéje és a nászúgy közé orvul elejtett vetélytársának, Robogánynak szelleme és a gyilkos háromszor megviaskodik — a léggel,* mignem tökéletesen beleőrül.

V. László és Edvárd király vértetteiktől örjögésig zaklatott zsarnokok belső világának plasztikus képei. Az előbbinek még az elemek harcza is bűnét hozzák emlékezetébe. Az utóbbi hasztalan veszi elő a kétségbeesés utolsó fégyverét, zajt üttetvén, hogy lelkiismerete háborgó rémeit elnémitassa, mert

Túl zenén, túl sip-dobon,
Riadó kürtön át:
Ötszáz éneklő hangosan
A vértanúk dalát.

Az örök büntetés, a felvilágon megvalósult Tartarus komoly szimbóluma. Kinek ne jutna eszébe ezen jelenetről Shakspeare III. Richárdja, e gunyos, Istent nem ismerő véreb, ki áldozataitól megfenyegetve, rémült fohászszal ajkán riad föl? Egyedül az áldozatok fölvonulása nines a két Arany-féle költeményben kivéve. Ennek szakasztott mását azonban fölmutathatjuk hazai irodalmunkban. Garay Báthory Erzsébetje, e női szörnyeteg, «kinos szívmarkos közt nehézkes álmokat lát». Üldöző furiai elébe tüntetik hiúsága halottainak, a tigrisi vérszomjjal fölkonozott leányoknak panaszkodó, szemrehányó szellemeit. Mint Eduardot, («Essél kétségbe és halj meg»), úgy őt is borzalmas átok éri.

Az ég ne adjon üdvöt,
Ne néki sirt a föld.

Az orvosolhatatlan fájdalom okozta vízióknak szép példája Bürger Lenorája és Arany

*) Ez, valamint az ezután említendő Csáknak dühöngése az ugynevezett szkhiamakhia (árnyékharca), az elmegyógyászok előtt jól ismert tünet.

Bor vitéze. Mindkét balladában a bánkódó mátká kesergése az elesett vőlegény után adja a csudásság eredő okát. A lassu, de szívemészítő fájdalom kóros állapotba ringatja a lelket és tarka-barka képzelődésekben tör magának medret. Lenóra rég porladó kedvesével a levegőben járja rémek, kísértetek közepette nászútját; Bor vitéz araja megszökik az atyai kényszer elől s vadonba tévedve, az ijesztő sötétség és zaklatott benső kettős nyomása alatt végigálmolja egyesülését holt jegyesével.

Vörösmarty «Csák»-ja hatványozott erősségű színekben szemléltet egy ehhez hasonló lélekállapotot. Hőse a háborúból megtérve, holtan találja kedvesét, Zolnát. Szelleme a váratlanul rázudult csapásra elborul. A téboly hatalmába keríti egész lényét: abnormis állapota féktelen képzelődéssel, hallucinációkkal van egybekötve. Bensejében két érzelmár torlódik és váltogatja egymást: egyik a törhetetlen bizalom menyasszonya erényében, másik a sötét gyanakvás, a még halál után is éber féltékenység, hogy hűtlen volt iránta. Ily helyzetben ketté választja lelke tartalmát s konok rögeszmével egy tündért talál ki a semmiségből, ki néki váltig azt hirdeti, hogy Zolna bűnnel fertőzve mult ki. Ez ellen fölzúdul a lelke másik felét elfoglaló hívő szerelem és ő hallani véli Zolnának a sirből felnyögő czáfolatát, hogy a tündér Csák szerelmére áhitozva, búval sorvasztotta őt halálra.

Itt a káprázat egy időre elillan, de az örültség fokozott dühvel tör ki a hősön:

Gyilkoló haraggal
Fölkel a kín szíve tengerében.
Kél az átok ajkán menydörögve,
Sikot-erdőt eltölt átka hangja.

Tombol és dül, vad kábasággal kutatja mindennütt a tündért, hogy bosszuját oltsa rajta. — E részlet a legfinomabb részletességgel változja az ugynevezett «elsődleges» tébolyt.*

*) Babarzi Schwarzer Ottó állítja, hogy a nagy költő a kórnak bámulatosan hű rajza által megelőzte a szaktudományt, mely az elsődleges téboly képét csak Vörösmarty halála után állapította meg.

Ilyenben szenvednek Ariosto örjögő Lorántja és Zrinyi Delimánja is, kiket szerelmi keservük szintén szilaj pusztító mániára készített.

Miután Csák fölkorbácsolt indulatai elpihennek, tompa aléltás lepi meg. Az előbbi helyzet ellenkezője lép föl. Túltesztett idegei munkálkodni kezdenek, téveteg gondolatainak egyetlen tárgyát villantják föl előtte:

Haj, ki ül ott a porok tetőin?
Szép leány ül hősizin köntösében,
Nyögve és sohajtva kedveséhez:
Zolna ül ott, szélsodorta hajjal.

Bende vitéz szkhiamakhija és az orleansi szűz kardrántása eltörpülnek a most következő érzéki csalódás hallatlan erejéhez képest. Csák izzó csókkal, sovárgó öleléssel halmozza a levegőürt, azon botor hitben, hogy kedvesét tartja ölében. A szenvedély paroxizmusa lasankint kihül, ám a káprázat marad. A tébolyodott levante zavart eszmetömkelegéből ujjal kibontakozik a kétség. Karjaiból a leányt kifejleni érzi:

A tündér volt! s tünte kezdetében
Gúnyajakkal ezt huhogta vissza:
«Csáki szűz szerelme, szőke Zolna,
Mit álmodtál a sir éjjelében?»

Csak zúzott szívvel, holtan dől el erre. A tündért pedig a szeretők nevéből gerjedt fürgeteg üzi-vágja. Ilyen titokzatos véggel szakad meg ezen ossziáni hangulatu költemény, mely valósággal oly problémát állít föl, mint a drámák sorában «Hamlet» Ily műdarab csak borongós, sötétedni kezdő belvilág tükre lehet, valamint egy «Raszkolni koff»-ot is csak egy «Dosztojevszky hozhatott létre, ki hőséhez hasonlólag történetében, káprázatokban, rémlátomásokban szenvedett. «Csák»-ból már az élete estején álló költő rémlik elő, ki oly magas rejtelmességgel sohajtotta el a «Vén cigány» hatyudalát.

(Vége következik)

A „Csöndes-oczeán gyöngye“.

(Két képpel.)

Nagy szeretettel nevezik így az utazók Tahiti vagy a «Társaság szigetek» bájos csoportját. Két különálló szakaszra oszlik az egész föld: a széles szigetekre — Taluli, Morea, Tetiaroa és Meotta — melyek a francziák védő uralma alatt állanak; és a szél övéen kívül eső szigetekre — Tubuai, Manu, Huahine, Raiatea - Thav, Bora, Mofiti, Maupiti, Maupatea, Bellingshausen és Seilli — hol benszülött főnökök uralkodnak. Az angolok György szigeteket hívják a földséget, jóllehet fölfedezők, Cook, a londoni királyi társaság tisztelőre «Társaság szigetek»-nek keresztelte az egészet.

Tahiti felszine 1042 négyszögkilóméterre terjed. Lakossága az 1876. évben még 7000 benszülött 3000 franczia és 1100 más nemzetbeli volt, most azonban mindössze 7000 lélekre rug. Mértanilag oly formát mutat, mint egy tökkobak, melynek nagy részét a fősziget foglalja el, ez pedig a szük tavao-i szoros útján függ össze Tatarapu fél-szigettel. E «kobak» korall-alapon nyugszik, mely meredeken szögellik alá az óceán mélyébe. Mielőtt azonban még ily közel jönne hozzá az ember, impozáns tömegét, természet áldotta hegyeit, zöldellő ormait és erdős völgyeit, vala-

Tahiti kikötője.

mint dagály habjában fürdő kókuszpálmaszögelyét már előre bámulhatja.

Ha lassacskán hajozunk Tahiti partjai mentén, egymásután tűnedeznek föl változatos külsejű kerületei: az ingoványos talaju Papéiri, Matalja, Papeuriri nagyszerű kikötője, azután

egy hosszú, a Vahiria folyótó öntözött völgy és a háttérben egy 500 méter magas hegy, mely félkilóméter széles, korszerű bemélyedésével mosdó asztra emlékeztet bennünket.

Ezen édesvizet telt régi tölcsér, úgy látszik, nincs összeköttetésben a tengerrel. Ahauraono és Papara kerületek után, hol tömördek mennyiségben termeszik a gyapotot, kissé északnyugotnak szoktak fordulni a hajók, elkerülik Motu-Uta szigetét és bekanyarolnak amaz előfoknál, mely mellett Papete kikötőjébe vezet az út.

A franczia fenhatóság, nemcsak Tahiti és Morea szigetekre, hanem a szomszédos csoportokra is kiterjeszkedik.

Egy magasrangú polgári kormányzó kormányoz mindezen, egy alárendelt tisztviselő segédkezésével, ki a katonai és tengeri ügyeket ellátja, a gyarmat és város pénz-viszonyaira felügyel és igazságot szolgáltat.

A kormányzó titkárnak a tartomány pol-

gári ügyei jutnak. 1861 óta kereskedelmi és gazdasági ügyekben egy választott tanács is áll fönn, mely évente egyszer, Papeteen ül össze.

A helyörség gyarmati rendőrségből, tengerész-lövészségből és gyalogságból alakul. A katolikus vallás gyakorlása fölött egy plébános és a sziget kormányzóságától melléje rendelt helyettes, valamint kilenc miszcionárius örökdik.

A párisiak valóban azt hiszik, — hogy Franciaországban, valamely hazai kikötőben vannak és ez nagy elégtelenséggel tölti el őket.

Gyönyörű fakárnyéka alatt vezet az út a kormányzósági épület felé. Mindenütt terebélyesre nőtt kókuszpálmák, vöröshajásu peru és baizsamfák és egész narancs meg kacsukfa berkek emelkednek.

Az épület alig mulja felül födelével e hatalmas lombzaton, elegáns külseje van s földszintből, meg egy emeletből áll.

A kormányzó hajléktól az előbbi királynő palotájához ér az ember. A fejlődési lak igen szépen fekszik a sűrű zöld környezet közepette.

Két emeletes négyszögletű ház, — melynek födele mellett svájci építkezési mód szerint két sor veranda vonul. A magasabb ablakokból elhatol a pillantás a messzeterjedő ültetvényekre, melyek a városig nyulnak, túlhan pedig a tengernek egy része csillog. Bájos, ha nem is

tulságosan kényelmes, de otthonias lakóhely egészben véve.

A királynő mitsem vesztett tekintélyéből azzal, hogy elfogadta a franczia védő uralmat. Ambár a kikötőben horgonyzó hajók árboczain, valamint a középületeken Franciaország lobogója leng, azért a királyi palotán még mindig a sziget régi színei ragyognak: a vörös-fehér harántvonásokkal ellátott zászló és felső sarkában a háromszínű ujjas.

Tahiti szigetét 1706. évben fedezte fel Quiros és a «Sagittaria» nevet adta neki: utána Wallis (1767) és Bougainville (1768) fejezték be a csoport kifürkészését. A fölfedezés korában Obeera királynő uralkodott itt halála után pedig a Pomare-dinastia tünt föl Oceánia történetében.

I. Pomare (1762-től 1780-ig) eleinte Otoo (a fekete gém) név alatt uralkodott, de ezt később a Pomare névvel cserélte föl.

Fia II. Pomare (1780-tól 1819-ig) nagy jóakarattal fogadta 1797-ben az első angol miszionáriusokat és tiz esztendővel később maga is a keresztény egyház kebelébe tért át. Kemény küzdelmek kora volt ez, melyek közt a sziget lakossága 100.000 lélekről 16.000-re olvadt le.

III. Pomare, az előbbi fia 1819-től 1827-ig uralkodott, utána pedig tizenöt éves nővére Aimata lett Tahiti és a szomszédos szigetek királynője. Minthogy első házassága gyermektelen volt, eltaszította első férjét és Ariusaite-hez

Tahiti sziget bensejében.

Schumann R.-től, előadja az «Ifjúsági dalkör». «Riadó» Czuczor G.-től, szavalja Nagy Domokos 7. o. t. «Magyar népdalok» hegedűn játsza László Jenő 7. o. t. «Előre» Tóth K.-tól, szavalja Molnár Béla 8. o. t. «Rákóczi induló» Wekerle L.-tól, vegyeskarra alkalmazta Baczó Lajos, előadja az «Ifjúsági Dalkör». Igazgató záróbeszéde s a Gidófalvy-öszöntő kiosztása. «Hunyadi induló» Erkel F.-től, előadja az «Ifj. zenekar.

A rózsnyói róm. kath. főgimn. önképző-körének márcz. 15-iki műsora: «Szózat». Énekl az ifj. énekkar. «Nemzeti dal» Petőfőtől. Előadja: Ghyezy Tihamér, 7. o. t. «A szabadságharcz költészete». Irta és fölolvassa: Molnár Gyula, ifj. elnök. «Riadó» Czuczortól. Szavalja: Schmiéd Alajos, 8. o. t. «Kurucz dalok». Énekl: az ifj. énekkar. «Márctius idusa» Széll Lajostól. Előadja: Szporny Elek, 7. o. t. «Előre» Tóth Kálmántól, Szavalja: Czertner J., 6. o. t. Himnusz. Énekl: az ifj. énekkar.

A szegedi főgimn. önképzőköre e hó 7-én tartotta 14. rendes gyűlését: «Szeresd hazádat és ne mondd...» (Vörösmarty.) Fejtegetés; felolvasta Henz Károly 7. o. t. Kiss Aladár 8. o. t. «Magyar ország, mint a kereszténység és a kultura védőbástyája...» cz. értekezését bírálta Müller Jenő 8. o. t.; érdemkönyvbe jön. Lévy: Mikes. Egyszerűen szavalta Várnay Dezső 7. o. t. Thomay Ernő 8. o. t. «A nemzeti érzület fejlesztése...» cz. dolgozatát bírálta Becker Mihály 8. o. t. s érdemkönyvbe méltónak találta. Arany: «A fülemile» Sikerülten szavalta Leitner Kálmán 7. o. t. Katona «Bánk-Bánjának fejtegetése. Felolvasta Salamon Gyula 7. o. t. Vida: Az anya fájdalma. Sikerülten szavalta Spitzer József 7. o. t. Müller Jenő 8. o. t. «Klasszikai epikánk e század elején» cz. munkáját bírálta Thomay Ernő 8. o. t.; érdemkönyvbe iratik. Váradi: Rákóczy Rodostón. Sikerülten szavalta Frey Ferencz 7. o. t.

A galgóczi állami polgári fiu- és leányiskolában 1897. évi márczius 15-én délelőtt 10 órakor rendezendő nemzeti ünnepély műsora: «Hymnus» Kölcsey Ferencztől. Énekl az ifjúsági daloskör. Megnyitó beszéd Dölle Gyula igazgatótól. «Kossuth Lajos emlékezete» Ilyés Balintól. Szavalja Sárközy Béla, 5. o. t. «Imádság a hazáért» Pósa Lajostól. Szavalja Zweig Ilona, 6. o. t. «Ima» Kreutzertől. Énekl az ifjúsági daloskör. Alkalmi beszéd Jeszenszky Etelka k. a. tanítónőtől. «Petőfi» Endrődy Sán-

dortól. Szavalja. Tauszig Dávid 5. o. t. «Márctius 15» Szakács Bélától. Szavalja Pörzsök Irén 3. o. t. «Nemzeti dal» Petőfi Sándortól. Énekl az ifjúsági daloskör. «Erdősi» Dingha Bélától. Szavalja Schneider Géza 6. o. t. «Honszeretet» Vörösmarty Mihálytól. Szavalja Láng Ilona 2. o. t. «Rákóczi» Petőfi Sándortól. Szavalja Kandel Samu 2. o. t. «Rákóczi induló» dr. Wekerle Lászlótól Énekl az ifjúsági dalkör. «Kemény szél fuj...» Petőfi Sándortól. Szavalja Pázmány Géza 1. o. t. «Magyar leány» Reviczky Gyulától szavalja Rittersporn Olga 1. o. t. «A székelyekhez» Petőfi Sándortól. Szavalja Eisler Henrik, 3. o. t. «A szabadsághoz» Petőfi Sándortól. Szavalja Matula József 3. o. t. Bezáró beszéd Dölle Gyula igazgatótól. «Szózat» Vörösmarty Mihálytól. Énekl az ifjúsági daloskör.

A rózsnyói ág. h. evang-főgymnáziumi ifjúság márczius 6-ik napján hangversenyt tartott, a mit a zenekar nyitott meg egy részlet eljátszásával Verő Virágcsatájából. Ezután a vegyeskar énekelte a Székely-dalokat Harrach Józseftől. Majd Pravec Odön 6. o. t. szavalta el sikerülten Coppée Hajótörött című monológját. Schneider Charlotte k. a. zongorajátéka követte ezt, ki Liszt Rhapsodiáját adta elő. A zenekar népdalokat játszott; ezután Kovács Béla 7. o. t. pedig Hoodtól a «Bendőfi ur szerelme» cz. verset szavalta, mire az énekkar eredeti magyar dalokat adott elő. Jovánovics Milán 7. o. magántanuló nagy tetszés mellett énekelte a szerelmi áriát a Tamórából, Elbert Imre operájából, Benedikty Szeréna k. a. zongorakísérete mellett. A hangversenyt Csiki Gergely «Komédiás» cz. egy felvonásos vígjátéka fejezte be, melyben Bónis A. 8. o. t. (Sódróczy) Petrovics Milán 8. o. t. (Schimáczius diák) Gundelfingen J. 8. o. t. (Miklós) Pazár A. 8. o. t. (Kosztka) és Lakatos L. 7. o. t. (Gergely) ügyesen adták szerepeiket, Szoyka Emma k. a. szinpadí otthonossággal játszott a Lesinszka grófnőt, Markó Matild igen kedves volt Király Piroška szerepében. A városháza nagy termét zsúfolásig megtöltő közönség zajos tapssal jutalmazta meg a közreműködőket. A sikerült hangverseny igen szép összeget hozott a segélyegylet javára, a mi egyrészt az ifjúság tanár-elnökének, Szántó József urnak, másrészt a főrendezőnek, Nagy Ernő urnak köszönhető, kik nem kíméltek semmi fáradságot, hogy a hangverseny mennél sikerültebb legyen. A hangversenyt táncmulatság követte

Márctius 15-iki ünnepélyek tudósításait kérjük idejében, hogy a lapban közölhessük.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26308. sz. alatt

A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA AJÁNLVA.

Előfizetési árak:
Egész evre ... 4 frt.
Fél evre ... 2 frt.
Negyed evre ... 1 frt.

Megjelenik minden vasárnap.

SZERKESZTI:

Dr. RUPP KORNEL
főgymnáziumi tanár.

Kiadja a „Kosmos” müintézet, kő- és könyvnyomda és hírlapkiadó részv.-társ.

SZERKESZTŐSÉG:

Budapest, IX., Soroksári-utca 31.

KIADÓHIVATAL:

Budapest, VI., Teréz-körut 23. sz.

KÉZIRATOKAT

nem adunk vissza.

Gyászok gyásza.

«Turin, 1894. márczius 20. Feladatott éjjel 11 óra 5 percz. Kossuth Lajos meghalt éjjeli 11 óra előtt néhány másodperczezel».

E szűkszavu távirat röpitette világgá három évvel ezelőtt, hogy kidőlt egy hérosz. Együtt született és öregedett meg a századdal, magába szivta annak eszméit és rábizta arra a saját eszméit, átélte eseményeit és csinált számára eseményeket. Rendületlenül haladt a maga szertelen nagysága és kápráztató dicsősége sugaras útján, Atlas módjára hordozta vállain az élemedettség, a csalódások és barátlanság görnyesztő terhét — és meg nem görnyedt! Legendás hőssé, félistenné magasztosodott a mi szemünkben, hajlandók voltunk róla hinni, hogy rajta nem fognak a természet törvényei. De végre is engedelmeskedni kellett az emberivoltával járó végnek. Consummatum est. Drámai hős volt — epikai véggel, elesett, hogy megdicsőüljön, mint Zrinyi Miklós.

Elment, «mert mindnyájunknak el kell mennie». Elment és maga után hagyott egy méretetlen irt, egy nemzetnek végtelen fájdalmát, könnyhulló keservét. Az ő elköltözése emeli ki márczius 20-ikát az esztendő háromszázhatvanöt napjának szürke sorrendjéből. Márczius 15-ike után márczius 20-ika! Amaz a szabadságnak hervadhatatlan örömnöpe, ez egy fekete szimbolum, a gyászok gyászanak napja. Sirva sirunk ekkor, könyeink nem apadnak, mint Jeremiáséi a szent város romjai fölött, de könyeink forrása nem egyoldalú, nem egyedül az iszonyu halál miatt omlik az, halála miatt annak, ki cselekedeteitől nagy lesz közöttünk és drága a szívünknek; könyeink a hála és köszönet forrásából is peregnék. Minek ostromolnók meddő bánat lázadt indulatával

az egeket? A gondviselés megnyujtotta Kossuth élete szálát az emberi kor legvégső határáig: nyilván mi értünk történt ez, mert nekünk lelki szükségünk volt rá, hogy hazaszeretetünk, hitünk és reményünk táplálkozhassék az ő jellemén, az ő példáján, nagyságának varázslatos glóriáján.

Mi voltunk az ő családja, a nemzet egésze volt az ő fiai és leányai. Szölongattuk is váltig reménytelen hivatással: „Gyere haza, Kossuth apánk!” Mig élt, távol a hazai földtől ette a száműzetés kenyerét, mikor meghalt, hazajött. Elsíratta őt családja, a nemzet, melyet együvé tömörített a megszentelt fájdalom. Temetést rendezett neki, minőben fejedelem még nem részesült. Talán csak Mirabeau pörhüvelyének adtak ily gyásztisztességet a világtörténelemben. Olyan temetés volt ez, minőről Vörösmarty énekel komor fenséggel:

A népek millióinak
Szemében gyászoköny ül.

Történelmi idők voltak a gyásznak e napjai! Az utódok szédülő bámulattal fognak reájuk visszatekinteni és a jövődönök dalnoka magasztos ódára fakad, ha föleleveníti e napokat. Mi, a kik átértük, éreztük, hogy a levegő is magasztos ihlettel van tele, éreztük, hogy Kossuth Lajos még hült tetemeiben is megdicsőítette nemzetét, mely nagyszerű fájdalmának óriási nyilvánításával fényes tanujelét adta nagyságának. A külföld méltán hajolhatott meg tisztelettel teljesen előtte.

... A régiek hármaskoporsóba rejtették meghalt nagyjaikat, folyómeder hozzáférhetetlen méhébe ásták a szarkofagot, a munkáso-